

Silja Kosola

Spes Patriae – isänmaan toivot ja terveyden edistäminen

Koska viimeksi selasit kirjaa Spes Patriae, jossa tuoreet ylioppilaat hymyilevät hohtavat valkolakit päässä, elämä edessään? Entä oletko koskaan tullut ajatelleeksi, ettei tuo kirja edusta kuin lukion suorittaneita nuoria; aivan kuin ammattikoulun käyneet eivät olisi isänmaan toivoja lainkaan?

Terveyden edistämisen näkökulmasta lukiolaiset ja ammattikoululaiset ovat nuoresta iästään huolimatta häkellyttävän erilaisia. Vain hennosti värittäen voidaan todeta, että lukio-
laisten merkittävimpiä terveysongelmia ovat perfektionistittytöjen ahdistus ja syömishäiriöt, kun taas ammattikoululaiset tupakoivat,

*”**Jatkaakseen kansainvälistä menestystarinaansa Suomen on sijoitettava jatkossakin isänmaan toivoihin sukupuoleen, ihonväriin ja koulutustasoon katsomatta!**”*

ryyppäävät, masentuvat ja päätyvät raskaaksi liian nuorena. Ero on erinomaisen hyvin päätäjienkin tiedossa, mutta toistaiseksi toimivia malleja terveyserojen kaventamiseksi on esitetty kovin vähän. Nuoret toimivat usein koulutettujen aikuisten mielestä järjenvastaisesti, vaikka valinnat olisivat nuorten omasta näkökulmasta loogisia. Ehkä terveysvalistukseen ei toimi, jos auttavilla ammattilaisilla ja avun kohteilla ei ole yhteistä arvo- ja kokemuspohjaa?

Yle jakoi 1.4.2017 tarinan 19-vuotiaasta ”Juusosta”, joka on suorittanut ammattikoulun ja sen jälkeen työkokeilun ja toivoo nyt yhteiskunnan jättävän hänet rauhaan. Työnteon sijasta Juuso haluaa skeitata ja kuunnella musiikkia

yhdessä pari vuotta vanhemman isoveljensä kanssa. Juuso elää Pohjois-Karjalassa, eikä hänellä ole tulevaisuuden haaveita. Vaikka jutun oli tarkoitus herättää huolta nuorisotyöttömyydestä, se nostatti sosiaalisessa mediassa lähinnä lynkkausmielialaa. Monelta kommentoijalta tuntui menneen ohi, että Juuson opiskelu oli tökkinyt, sivaria lykätty parilla vuodella ja että hän asui kahdestaan veljensä kanssa.

Vaikka Juuson tarina ei olisi totta, samankaltaisiin kertomuksiin törmää yläkoulun kouluterveydenhuollossa jatkuvasti. Eivät mitään tekemättömät nuoret mistään ”yllätysmunista” tupsahda. Tilannetta edeltää monta ennustavaa tekijää, ja nuorten kohtalo olisi tutkimusten mukaan ennustettavissa jo esikouluikässä. Tarinan Juuso ei haaveile leveästä elämästä ja etelänmatkoista – ei edes autosta tai tietokoneesta. Silti osa menestyvistä kansalaisista on valmiita sysäämään tämänkaltaiset nuoret syrjään, pois katukuvaa rumentamasta. Tällainen toimintamalli on omiaan kasvattamaan katkeruutta ja väestönosien välistä juopaa ja johtaa ennen pitkää turvattomaan yhteiskuntaan. Myös Kannelmäen ja Karjalan kaljabaariviidakossa kasvavat lapset tarvitsevat tietoa toisenlaisesta todellisuudesta.

Juuson kaltaisten kohtaloiden vähentämiseksi tarvitaan tarmokkaampia toimia. Icehearts, partio ja monet muut seurat ja järjestöt tarjoavat nuorille mahdollisuuden harrastuksiin, joihin heidän perheillään ei muuten ole varaa. Samalla nuoret voivat viettää aikaa aikuisen kanssa, mikä antaa heille mallin elämänhallinnasta. Sote-palveluitakin olisi mahdollista hyödyntää syrjäytymisen ehkäisyssä huomattavasti nykyistä tehokkaammin. Tähän tarvitaan sekä terveydenhuollon tutkimusta että sosiaalialan tutkimuksen sparrausta näyttöön perustuvien

tukitoimien kehittämiseksi lastensuojeluun. Tarvitaan myös tiivistä, monialaista yhteistyötä, uskallusta toimia lapsen ja nuoren edun mukaisesti ja saumattomia hoito- ja tukiketjuja sote-uudistuksen alkuperäisen tavoitteen mukaisesti.

Neuvolajärjestelmän ansiosta suomalaisten pikkulasten kuolleisuus on maailman pienin ja rokotuskattavuus ainakin toistaiseksi maailman parhaimpia. Tästä on pidettävä kiinni, mutta samalla on syytä muistaa, että neuvolassa olisi mahdollisuus myös mielenterveyden ja pärjäämisen edistämiseen – myös tukea tarvitsevien perheiden saattamiseen saumattomasti sosiaalityön ja oppilashuollon palveluiden pariin. Jos Suomen neuvolajärjestelmä pirstotaan sote-uudistuksessa yksityisille palveluntarjoajille, rokotuskattavuus ei todennäköisesti pienene. Rokotuskattavuus on helppo ja nopea mittari ja kelpaa siksi poliitikoillekin. Sen sijaan suurempana vaarana on menetetty mahdollisuus menestystuotteeseen, syrjäytymistä ja sairauksia ehkäisevän lasten ja nuorten palvelujatkumon luomiseen.

Nuoret isänmaan toivot ovat hyvinkin lisäpanostuksen arvoisia. Lancetin katsaus viime vuodelta kuvaa tuon sijoituksen kolmea ulottuvuutta. Ensinnäkin nuorten terveys ja hyvinvointi tukevat nuoruuden kehitystavoitteiden saavuttamista: aivojen kypsymistä, työelämään siirtymistä ja yhteiskunnan täysivaltaisen jäsenyyden saavuttamista. Toiseksi nuoret kyseenalaistavat vallitsevia olosuhteita ja alkavat tehdä itsenäisiä päätöksiä elintavoistaan, millä on kauaskantoiset vaikutukset koko heidän elämälleen ja terveydelleen. Kolmanneksi nuorisoon seuraava sukupolvi, joka varttuu vanhemmiksi. Siten panostus heihin on myös panostusta tulevaisuuteen.

Nuoret osaavat olla uteliaita, innovatiivisia ja energisiä, jos heille annetaan siihen mahdollisuus. He voivat edistää tärkeäksi kokemiaan asioita kiihkeästi, minkä seurauksena myös oma perheeni on vähentänyt punaisen lihan syömistä. Parhaimmillaan nuoret siis edistävät paitsi omaa ja tulevien lastensa terveyttä, myös vanhempiensa terveitä elintapoja. Jatkaakseen kansainvälistä menestystarinaansa Suomen on sijoitettava jatkossakin isänmaan toivoihin sukupuoleen, ihonväriin ja koulutustasoon katso-matta! ■

SILJA KOSOLA, LT,
yleislääketieteen
erikoislääkäri,
nuorisolääketieteen
erityispätevyys,
koulu- ja opiskelu-
terveydenhuollon
lääkäri
Helsingin kaupunki
Kliininen tutkija,
HUS Lasten-
klinikka

